אלא חיה אבל שאר נשים מניחין ר' אלעזר אמר *אפילו שאר הנשים דכתיב °ותמת שם מרים ותקבר שם סמוך למיתה קבורה ואמר ר' אלעזר *אף מרים בנשיקה מתה אתיא שם שם ממשה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' מפני שגנאי הדבר לאומרו א"ר אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת א"ר אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתתן של צדיקים מכפרת ת"ר *מת פתאום זו היא מיתה חטופה חלה יום אחד ומת זו היא מיתה דחופה ר' חנניא בן גמליאל אומר זו היא מיתת מגפה שנאמר °בן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה וכתיב °ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב שני ימים ומת זו היא מיתה דחויה ג' גערה ארבעה נזיפה חמשה זו היא מיתת כל אדם א"ר חנין מאי קרא °הן קרבו ימיך למות הן חד קרבו תרי ימיך תרי הא חמשה הן חד *שכן בלשון יוני קורין לאחת הן מת בחמשים שנה זו היא מיתת כרת *חמשים ושתים שנה זו היא מיתתו של שמואל הרמתי ששים זו היא מיתה בידי שמים אמר מר זוטרא מאי קרא דכתיב °תבא בכלח אלי קבר בכלח בגימטריא שיתין הוו שבעים שיבה שמונים גבורות דכתיב °ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה אמר רבה מחמשים ועד ששים שנה זו היא מיתת כרת והאי דלא חשיב להו משום כבודו של שמואל הרמתי רב יוסף כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקי לי מכרת א"ל אביי נהי דנפק ליה מר מכרת דשני מכרת דיומי מי נפיק מר א"ל *נקוט לך מיהא פלגא בידך רב הונא נח נפשיה פתאום הוו קא דייגי רבנן תנא להו *זוגא דמהדייב לא שנו אלא שלא הגיע לגבורות אבל הגיע לגבורות זו היא מיתת נשיקה אמר רבא חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא דהא *רבה ורב חסדא תרוייהו רבנן צדיקי הוו מר מצלי ואתי מיטרא ומר מצלי ואתי מיטרא רב חסדא חיה תשעין ותרתין שנין רבה חיה ארבעין בי רב חסדא שיתין הלולי בי רבה שיתין תיכלי בי רב חסדא סמידא לכלבי ולא מתבעי בי רבה נהמא דשערי לאינשי ולא משתכח ואמר רבא הני תלת מילי בעאי קמי שמיא תרתי יהבו לי חדא לא יהבו לי חוכמתיה דרב הונא ועותריה דרב חסדא ויהבו לי ענותנותיה דרבה בר רב הונא לא יהבו לי רב *שעורים אחוה דרבא הוה יתיב קמיה דרבא חזייה דהוה קא מנמנם א"ל לימא ליה מר דלא לצערן א"ל מר לאו שושביניה הוא א"ל כיון דאימסר מזלא לא אשגח בי א"ל ליתחזי לי מר איתחזי ליה א"ל הוה ליה למר צערא א"ל *כי ריבדא דכוסילתא רבא הוה יתיב קמיה דר"נ חזייה דקא מנמנם א"ל לימא ליה מר דלא לצערן א"ל מר לאו אדם חשוב הוא א] א"ל מאן חשיב מאן ספין מאן *רקיע א"ל ליתחזי לי מר אתחזי ליה א"ל ה"ל למר צערא א"ל כמישחל בניתא מחלבא ואי אמר לי הקב"ה זיל בההוא עלמא כד הוית לא בעינא דנפיש בעיתותיה רבי אלעזר הוה קאכיל תרומה איתחזי ליה ב] א"ל תרומה קא אכילנא ולאו קודש איקרי חלפא ליה שעתא רב ששת איתחזי ליה בשוקא אמר ליה בשוקא כבהמה איתא לגבי ביתא רב אשי איתחזי ליה בשוקא א"ל א)איתרח לי תלתין יומין ואהדרי לתלמודאי דאמריתו *)אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ביום תלתין אתא אמר ליה מאי כולי האי קא דחקא רגליה דבר נתן ב)ואין מלכות נוגעת בחבירתה אפילו כמלא נימא רב חסדא לא הוה יכיל ליה דלא הוה שתיק פומיה מגירסא סליק יתיב בארזא דבי רב פקע ארזא ושתק ויכיל ליה ר' חייא לא הוה מצי למיקרבא ליה יומא חד אידמי ליה כעניא אתא טריף אבבא א"ל אפיק לי ריפתא אפיקו ליה א"ל ולאו קא מרחם מר אעניא אהוא גברא אמאי לא קא מרחם מר גלי ליה אחוי ליה שוטא דנורא אמצי ליה נפשיה:

מתני'

א) [גירסת הערוך איתרה . ב) [ברכות מה: וש"נ]

אלא חיה. שמתה מחמת ולד שהיא שופעת: **מת פתאום**. שלא חלה: **מחמשים שנה**. ולמעלה: **והאי דלא חשיב ליה**. בהדי כרת: **כרת דיומי**. שמא ימות מיתה חטופה: **פלגא**. דמכרת דשני מיהא פלטי לי: **מנמנם**. גוסס: **א"ל**. רבא לרב שעורים: **לימא מר**. למלאך המות דלא לצעורי: **שושביניה**. דמלאך המות: **דלימסר מוליה**. איתרע מזליה: **ליתחזי לי מר**. בתר מיתה: **מר לאו אדם חשוב**. לימא ליה מר: **ספין רקיע**. מתוקן למיבעי מיניה: **ביעתותיה**. דמלאך המות: **רגליה דבר נתן**. למיהוי נשיא: **אמאי לא מרחם**. דמתפקדנא למייתי ליה למר בההוא עלמא: **אחוי ליה שוטא דנורא**. וידע דהוה מלאך המות:

מתני'

תורה אור

מה פרה אדומה מכפרת. פירוש על מעשה העגל וכדאמרינן במדרש משל לבן השפחה שטינף פלטירין של מלך אומר המלך תבא אמו וכו': **מיתת** אהרן לבגדי כהונה. דכתיב (במדבר כ) והפשט את אהרן את בגדיו ואהרן יאסף ומת שם וכן פי' בקונטרס ואין לפרש מיתת בני אהרן לבגדי קדש ילבש לפי שאינו סמוך כ"כ:

מה בגדי כהונה מכפרין. בזבחים כו' (דף פח:).

חטופה ודחופה. לא ידענא מאי שנא הוא ומנא ליה: **ואדבר** אל העם בבקר. פי' וחלתה ומתה: **הן** קרבו וכו'. לאו דוקא דלא אשכחנא' דמשה היה חולה וביום מותו כתב הרבה (סוטה יג:) ופסע כמה פסיעות בבת אחת כדפירש בפירוש חומש: **מת** בחמשים זו היא מיתת כרת. בירושלמי (פ"ב דביכורים) דייק מאל תכריתו שבט הקהתי (במדבר ד) ועבודתם עד חמשים דכתיב (שם ח) מבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ועוד מימי שטותיו ע' שנה דל עשרין דלא איענש עליהן נשתיירו חמשים (כדאי' שבת פט:) ותימה לפי' דהא משמע במתניתין דבחמשים משטולד קאמר ועוד יהא חמשים לאחר שנתחייב כרת והוא מיתת כל אדם:

ומיתה בידי שמים בששים. בירושלמי מפיק ממתי מדבר דאמרינן* לא מת אחד מהן פחות מבן ששים ומיתה דהכא משמע זו היא מיתה בידי שמים וכרת בחמשים עד ששים ולא ששים בכלל וזהו שזרעו נכרת וי"מ דחמשים היא מיתה שבידי שמים וכי איתא בהדי זרעו הוי כרת וששים מיתת כל אדם ובשבת פרק שני (כה. בד"ה כרת) וברים יבמות (ב. בד"ה אשת אחיו) הארכתי:

אלא במזלא תליא מילתא. והקשו בתוספות הא דאמרן בסוף שבת (דף קנו. ושם) אין מזל לישראל וי"ל דלפעמים משתנה ע"י מזל כי הנהו דהתם ופעמים שאין משתנה כדאמרינן בתענית (דף כה.) גבי רבי אלעזר בן פדת דא"ל ניחא לך דאחריב עלמא דאולי אברי' בעידנא דמזוני: **שתין** הלולי. יש מפרשים לאו' דוקא:

ספין. חשוב למחר (הוא ו) היא מתה ואין כל בריה *ספונה (כתובות עב·)פירוש*) חשובה ובמדרש ילמדנו אין העובדי כוכבים ספונים כלום שנא' (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו וכן פירש בערוך* והביא עדיין ראיות אחרות:

מאן רקיע. פי' מתוקן ותפור ונעלות בלות ומטולאות (יהושע ט) תרגום בלן ומרוקעים למתפרות כסתות (יחזקאל יג) תרגומו דמחטטים רקיעי חשוך והוא לשון ישמעאל חתיכת בגד תפורה על הקרע בערוך ועוד הביא דאמרינן בפ' לא יחפור (ב"ב דף כ.) חזי למרקע לבוש מיהו יש ספרים כתוב שם לקרעא:

*) [ועי' בערוך ערך ספן ג] בלע

במדבר כ

[ב"ב יז.]

שמחות פ"ג

יחזקאל כד

שם

דברים לא

[שבת לה: סנהד' עו: ע"ש]

שמחות פ"ג תענית ה:

איוב ה

תהלים צ

[סנהדרין כ:]

[בערוך ערך זוא ב' פי' שם האדם ועי' תוס' נדה כה: ד"ה זוגא]

[עתו' ר"ה יח. ד"ה רבה ותוס' יבמות קה. ד"ה רבא]

[בב"מ עג: אי' רב שעורים אחוה דרבא בסמ"ך]

[ע' פרש"י שבת קכט. ובסנהד' לג:]

[בערך רקע ז"ל הערוך במ"ק מאן חשיב מאן ספין מאן רקוע כלומר מי יכול להתפשט ולהתגבר באות' שעה עכ"ל לע"ק למעיין בערוך ערך רקע השני]

*) [פסחים נ. ב"ב י: כתובות עז:]

רלה א מיי' פי"ב מהל' אבל הלכה ה סמג עשין ב טוש"ע י"ד סי' שנה:

רבינו חננאל

מפני הכבוד. אמרי נהרדעי לא שנו אלא חיה דשכיח טינוף אבל של שאר נשים מניחין ר' אלעזר אומר אפילו של שאר נשים אין מניחין שנאמר ותמת שם מרים ותקבר שם תיכף למיתה קבורה א"ר אלעזר אף מרים בנשיקה מתה. אתיא שם שם כתיב הכא ותמת שם מרים וכתיב וימת שם משה עבד ה' מה משה בנשיקה אף מרים בנשיקה. ומפני מה לא נאמר במיתת מרים על פי ה' מפני שגנאי הדבר לאומרו באשה. א"ר אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה מה פרה זו מטהרת חטאים ונקראת חטאת וכל חטאת מכפרת עון כך מיתתן של נשים צדקניות מטהרת ומכפרת עונותיהן של ישראל. וכ"ש מיתתן של צדיקים שמכפרת: ירושלמי בתחלת יוה"כ א"ר יודן בר שלום למה נסמכה מיתת אהרן לשבירת הלוחות ללמדך שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקב"ה כשבירת הלוחו' כתיב ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי אהרן במוסרה מת והלא בהור ההר מת. אלא כיון שמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד וכו' ובקשו ישראל לחזור למצרים וחזרו ח' מסעות ורץ שבט לוי והרג מהן ח' משפחות וגם הם הרגו מן הלוים ד' משפחות לעמרמי ליצהרי לחברוני לעוזיאלי כו'. אמרו על מה אירע לנו זה על שלא נתעסקנו בהספדו של צדיק כראוי. מיד ישבו במוסרה והספידו וגמלו לו חסד בהספד כראוי והעלה להן הכתוב כאילו במוסרה מת כו'. א"ר אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה לומר לך מה בגדי כהונה מכפרין כדגרסינן (בזבחים דף פ"ח:) אף מיתת אהרן מכפרת: ת"ר מת פתאום זו מיתה חטופה. חלה יום אחד ומת זו מיתה דחופה. ר' חנינא בן גמליאל אומר זו מיתת מגפה שנאמר בן אדם הנני לוקח את מחמד עיניך במגפה וכתיב ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב. חלה יומים ומת זו מיתה דחויה חלה ג' ומת זו מיתת גערה. חלה ד' ומת זו היא מיתת נזיפה. חלה ה' ימים ומת זו היא מיתת כל אדם. שמעינן לה מהאי קרא ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימיך למות. קרבו תרי. ימיך תרי הן חד הרי ה' ימים. ואח"כ כתיב למות. מי שמת בן חמשים זו היא מיתת כרת. בן נ"ב זו היא מיתתו של שמואל הרמתי. בן ששים זו היא מיתת כל אדם. א"ר זירא מהאי קרא תבא בכלח אלי קבר. בכל"ח בגימטריא שיתין הוו. בן שבעים שיבה. בן שמונים בגבורות שנא' ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה. אמר רבא מי שמת מחמשים ועד ששים מיתת כרת היא. והא דלא חשיב לה משום כבודו של שמואל הרמתי. רב יוסף כי הוה בר שיתין אמר כבר נפקית מכרת דשני. רב הונא נח נפשיה פתאום. הוו רבנן דייגי טובא. תנא להו זווא דמהדייב פי' שם חכם. לא שנו דמיתת פתאום היא מיתה חטופה אלא במי שלא הגיע לגבורות אבל מי שהגיע לגבורות זו היא מיתת נשיקה. אמר רבא חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא. דהא רבה ורב חסדא תרוייהו צדיקי גמורי נינהו מר מצלי ואתי מיטרא ומר מצלי ואתי מיטרא. רב חסדא חי' צ"ב שנה. ורבה חיה מ' שנה. בי רב חסדא שיתין הילולי. בי רבה שיתין תכלי. בי רב חסדא נהמא דסמידא לכלבי. בי רבה [נהמא] דשערי לאינשי לא משתכח אמר רבא תלתא בעאי מקמי שמיא. תרי הבו לי וחד לא, הבו לי חכמתיה דרב הונא ועותריה דרב חסדא הבו לי ענוותנותיה דרבה בר רב הונא לא הבו לי. רבה הוה יתיב קמיה דרב נחמן והוה רב נחמן גוסס בעי למינח נפשיה. א"ל בעי רחמי דלא ליצערן מלאכא דמיתותא. א"ל ואנת לאו גברא חשיבא גבי שמיא אנת בעי רחמי עלך א"ל מאן חשוב מן ספון מן רקיע פי' כלומר כיון שנמסר אדם ביד מלאך המות אין שם חשיבותו. א"ל אחרי מיתתו אולי תתראה לי בחלום. ביקש מן הקב"ה כדי שיתראה לו בחלום ונתראה לו. אמר לו היה לך צער בשעת מיתה. א"ל לאו ומשל לו משל כהרמת נימא של שיער מתוך החלב. א"ל אילו היה הקב"ה אומר לי לך חזור וחיי כאשר היית בחייך ואח"כ תמות לא הייתי רוצה שאע"פ שלא היה [לי] צער. אימתו של מה"מ גדולה היא מאד. רבא אתחזי ליה בחלמיה לרב שעורים אחוה. וא"ל הוה לך צערא ואמר לי כי ריבדא דכוסילתא. פי' כמו שריטה ששורטין האומנין בצואר למצוץ דמו. כגון אותו הצער היה לי בעת יציאת הנשמה מן הגוף. רב ששת אתחזי ליה מלאך המות בשוק. א"ל כבהמה איתא לגבי ביתא. רב אסי אתחזי ליה מלאך המות. א"ל אתרח לי ל' יומין דאהדריה לתלמודי. דאמריתו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. ביום שלשים אתא. א"ל מאי כולי האי. א"ל דקא דחקא רגליה דבר נתן:

מתני'

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' א"ל מאן חשיב מאן ספון מאן רקיע. פי' מי הוא חשוב בעיניו ומאן ספון מי הוא אדם ראוי דליסתפו מיניה והיינו לדיבוריה ומאן רקיע מי מתוקן אללו. מפי' ע"י קטן: ב] שם א"ל תרומה קא אכילנא ולאו קדש איקרי. פי' לאו תרומה אכילנא דאיקרי קודש ואי קטלית לי קא מטמית וכתיב את משמרת תרומתי שצריך לשומרה בטהרה חלפא ליה שעתא ולא מת באותו פרק. מפי' הנ"ל:

מתני' *[א] נשים במועד מענות אבל לא מטפחות ר' ישמעאל אומר הסמוכות למטה מטפחות בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות ומטפחות בזה וזה לא מקוננות נקבר המת לא מענות ולא מטפחות איזהו עינוי שכולן עונות כאחת קינה שאחת מדברת וכולן עונות אחריה שנא' °ולמדנה בנותיכם נהי ואשה רעותה קינה אבל לעתיד לבא הוא אומר °בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו': **גמ'** מאי אמרן א] אמר רב ויי לאזלא ויי לחבילא אמר רבא נשי דשכנציב אמרן הכי ויי לאזלא ויי לחבילא ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן *גוד גרמא מככא ונמטי מיא לאנטיכי ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן ב] *עטוף וכסו טורי דבר רמי ובר רברבי הוא ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן שיול אצטלא דמלתא לבר חורין דשלימו זוודיה ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן ג] רהיט ונפיל אמעברא ויזופתא יזיף ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן ד] אחנא תגרי אזבוגי מיבדקו ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן ה] מותא כי מותא ומרעין חיבוליא *תניא היה ר"מ אומר °טוב ללכת אל בית אבל וגו' עד והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דיטען יטענוניה דידל ידלוניה ואיבא דאמרי דלא ידל ידלוניה דכתיב °כי טוב אמר לך עלה הנה וגו' ת"ר כשמתו בניו של רבי ישמעאל נכנסו ד' זקנים לנחמו ר' טרפון ור' יוסי הגלילי ור' אלעזר בן עזריה ור"ע אמר להם ר' טרפון דעו שחכם גדול הוא ובקי באגדות אל יכנס אחד מכם לתוך דברי חבירו אמר ר"ע ואני אחרון פתח רבי ישמעאל ואמר רבו עונותיו תכפוהו אבליו הטריח רבותיו פעם ראשונה ושניה נענה ר"ט ואמר °ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה והלא דברים ק"ו ומה נדב ואביהוא שלא עשו אלא מצוה אחת דכתיב °ויקריבו בני אהרן את הדם אליו כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה נענה ר' יוסי הגלילי ואמר °וספדו לו כל ישראל וקברו אותו והלא דברים ק"ו ומה אביה בן ירבעם שלא עשה אלא דבר אחד טוב דכתיב ביה °יען נמצא בו דבר טוב כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה מאי דבר טוב ר' זירא ור' חיננא בר פפא חד אמר שביטל *משמרתו ועלה לרגל וחד אמר שביטל פרדסאות שהושיב ירבעם אביו על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר °בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים [אשר היו לפניך כן] ישרפו לך והלא דברים ק"ו ומה צדקיהו מלך יהודה שלא עשה אלא מצוה אחת שהעלה ירמיה מן הטיט כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה נענה ר"ע ואמר °ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרימון [בבקעת מגידון] *ואמר רב יוסף אלמלא *תרגומיה דהאי קרא לא הוה ידענא מאי קאמר בעידנא ההוא יסגי מספדא בירושלם כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדדרימון בר טברימון וכמספד דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו והלא דברים ק"ו ומה אחאב מלך ישראל שלא עשה אלא דבר אחד טוב דכתיב °והמלך היה מעמד במרכבה נכח ארם כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה א"ל רבא לרבה בר מרי כתיב ביה בצדקיהו בשלום תמות וכתיב °ואת עיני צדקיהו עור א"ל הכי א"ר יוחנן שמת נבוכדנאצר בימיו ואמר רבא לרבה בר מרי כתיב ביה ביאשיהו °לכן הנני אוסיפך על אבותיך ונאספת אל קברותיך בשלום וכתיב °ויורו היורים למלך יאשיהו *ואמר רב יהודה אמר רב שעשאוהו ככברה א"ל הכי א"ר יוחנן שלא חרב בית המקדש בימיו א"ר יוחנן [ב] אין מנחמין רשאין לומר דבר עד שיפתח אבל שנאמר *°אחרי כן פתח איוב את פיהו והדר ויען אליפז התימני *א"ר אבהו [ג] מנין לאבל שמיסב בראש שנאמר °אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם אחריני משמע אמר רב נחמן בר יצחק ינחם כתיב מר זוטרא אמר מהכא °וסר מרזח סרוחים מרזח נעשה שר לסרוחים אמר ר' חמא בר חנינא מנין לחתן שמיסב בראש שנאמר °כחתן יכהן פאר מה כהן בראש אף חתן בראש וכהן גופיה מנלן *דתנא דבי ר' ישמעאל °וקדשתו [ד] לכל דבר שבקדושה *לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון א"ר חנינא קשה יציאת נשמה מן הגוף כציפורי

מתני' *בלא פירוש: **גמ' לחבילא.** חבלא: **גוד גרמא מככא.** כפלו הלחיים: **נמטו מיא לאנטיכי.** כלומר הדרי מיא למפרע כלפי למעלה: **שיול אילטלא דמלתא.** כלומר יפה מיתה כמלבוש של מילת: **דשלימו זוודיה.** שכלו לו מזונותיו שהוא עני: **עטוף.** תורה אור חושך: **אזבוגי.** קיניה: **מותא.** כל אדם מת: **(מרעא חבילא). מרעין חיבולייא.** הייסורין הן בבית: **דידל ידלוניה.** כלומר מגביהין בהספד למי שמגביה קולו להספד אחרים: **הטריח רבותיו.** שבאין לנחמו: **משמרתו.** שהושיב ירבעם שלא לעלות לרגל: **מעמד במרכבה.** שלא יכשלו: **ינחם אחרים משמע.** שמנחמין יושבין בראש: **סרוחים.** לשון רבים: **לפתוח בראש.** לקרות בס"ת: **ולברך.** ברכת המזון: כליפורי

בלע המות. כדי לסיים בדבר הטוב משום דמועד קטן הוא סוף סדר מועד ומה"ט מתרץ הרב רבי יעקב מאורלייל"ש הא דלהתחיל סדר נשים בפ"ו נשים אע"ג דלהתחיל בפורענותא לא מתחיל כדאמרינן בית נוחלין (ב"ב דף קח.) והיינו דסומכין פורענות דמועד קטן אצל פורענות דיבמות דסמכינן פורענותא לפורענותא ונחמתא לנחמתא*:

צדקיהו מלך יהודה. צדיק גמור היה *אבל במקרא לא מליט יותר כי אם שצוה להעלות ירמיהו מן הטיט:

ינחם כתיב. בכתובות (דף סט:*) פירשנו בענין אחר שלא כפירוש הקונטרס דהכא:

וליטול מנה יפה ראשון. פי' יש לישראל ליתן לו אבל הוא אין לו ליטול כדאמרינן פ' מקום שנהגו (פסחים דף נ:) הנותן עיניו בחלק יפה כו' מיהו נראה לי דכהן כיון שזהו דינו יכול לראות סימן ברכה ואע"פ שאומרים בפ' הזרוע (חולין קלג.) וכהן ולא שיטול מעצמו אין זה לוקח מתנות כי אם רואה שפיר מה שהוא רוצה ואומר ליתן לו:

[וע' תוס' גיטין נט: בד"ה וליטול מנה]:

הדרן עלך ואלו מגלחין וסליקא לה מסכת מועד קטן

רלו א מיי' פ"ו מהלכות י"ט הלכה כד ופי"א מהל' אבל הלכה ד סמג עשין ב טוש"ע א"ח סי' תקמז סעיף ב וטוש"ע י"ד סי' תא סעיף ה:

[כדאיתא ב"ב יד:]

רלז ב ג מיי' פי"ג מהלכות אבל הלכה ג סמג עשין ב טוש"ע י"ד סי' שעו סעיף א:

[בד"ה אמר ר"נ]

רלח ד מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הלכה ב טוש"ע א"ח סי' קסז סעיף יד בהג"ה וסי' רא סעיף ב:

[כאדם האומר להרים התעטפו והתכסו במלבושים נאים כי זה האיש הבא להקבר אצלכם בן גדולים הוא. ערוך]

[שהושיבו אביו שומר שלא יעלה איש לרגל ובטל משמרתו ועלה. ז"ל רש"י במלכים]

מגילה ג.

דה"ב לה

[ואין דובר אליו דבר וכתיב אחרי כן פתח איוב את פיהו וענו חביריו כך מצאתי הגי' בתורת האדם להרמב"ן ז"ל]

שעיה סא

הוריות יב: נדרים סב. גיטין נט:

פרש"י על כל עמוד זה תמצא בעין יעקב ע"ש

מגילה ג:

ירמי' ט

ישעי' כה

[בערוך ערך גד בני כמצא פירוש ע"ז]

נדרים פג: כתובות עב. קהלת ז

משלי כה

ויקרא י

שם ט

מלכים א יד

שם

ירמיה לד

זכריה יב

[ועי' תוס' ב"ק ג: ד"ה כדמהרגם]

מלכים א כב

ירמיה לט

מלכים ב כ

תענית כב: [סנהדרין מח:] איוב ג

כתובות סט. איוב כט

עמוס ו

ויקרא כא

[עי' תוס' חולין פז. ד"ה ותייבו]

רבינו חננאל

מתני' נשים במועד מענות אבל לא מטפחות מאי אמרן. אמר רבא ויי לאזלא ויי לחבלא. פירוש נשי דשכנציב היו חכמות והיו מענות ואומרות אוי להולך כדכתיב כי הולך האדם אל בית עולמו וסבבו וגו' ואוי למי שהוא ממושכן ונתבע לשלם הפקדון שאצלו. כלומר האדם מתמשכן להשלים רוחו שהוא אצלו פקדון לבעליה. פי' חבלא משכון. פירוש גוד גרמא מככא ונמטי מיא לאנטוכיא התוך המאכל מן השיניים ויגיע חמות המים באנטיכי. כלומר כיון שנחתך המאכל מפי החולה בוערת בו חמות ומחממת מי רגליו כחמות אנטיכי. דתנן אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין הימנה מפני שמחממת הרבה. פי' שיול אצטלא דמלתא לבר חורי דשלימו זוודיה. כלומר דומה כאצטלא של מילת לבנה לבן טובים שירד מנכסיו. ושלמה הצידה שלו הקבורה טובה לו מחיים. ויש שאומרים מי שאין לו בגדים ללבוש ישאל וילך ללות בן טובים של מת ושלמו ימי חייו. עטוף וכסוי טורי דבר רברבי ובר רמי הוה. פי' כמו אדם האומר להרים התעטפו והתכסו במלבושיכם הנאים כי זה האיש הבא להקבר אצלכם בן גדולים הוא. וי"א לבני אדם אומרים התעטפו והתכסו במלבושיכן ועמדו על ההרים וכסו אותן בשעת קבורתו כי בן גדולים ורמים הוא. אחאנא תגרי דעל זבוגי מיבדקי. פי' אחינו התגרים שעל קניינם מיבדקי. כלומר במקום סחורתן נבדקין הנאמנים הם אם לאו. כמו שאומרים (בעירובין סה) בג' דברים אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו. רהיט ונפיל *) בר אודי ואמבדי יוזפתא יזיף. פי' רץ בכל כחו ונופל בין האובדים ועל המעברות מלוה לוה. פי' כמו משל הוא. כלומר אע"פ שאדם רץ בכל כחו כל ימיו כשנופל בין האובדים בין אובדי הדרכים. או כשיגיע לעבור בנהר מתחנן למי שמעבירו ואם אין לו נוטל בהלואה ואינו מוצא. מותא כי מותא. ומרעא חבוליא. פי' המות של זה כמיתת כל אדם. ואריכות חוליו תוספת כמו הרבית על המלוה. שיש מי שפורע חובו היא המלוה שנתנה לו ודיו. ויש מי שפורע **) המלוה היא נשמתו ותוספת על נשמתו צער חליו. תניא היה ר"מ אומר מ"ד טוב ללכת את בית אבל וגו' והחי יתן אל לבו דברים של מיתה. דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דטעון יטעוניה דידל ידלוניה. איכא דאמרי לא ידל דאדלוניה כדכתיב כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב אשר ראו עיניך. כשמתו בניו של ר' ישמעאל נכנסו ד' זקנים לנחמו. ר' יוסי הגלילי. ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא ור' טרפון. אמר להן ר' טרפון ראו כי חכם גדול ובקי בהגדות הוא אל יכנס אחד לתוך דברי חבירו אמר להן ר' עקיבא ואני אחרון. פתח ר' ישמעאל ואמר רבו עונותיו תכפוהו אבליו הטריח רבותיו פעמים רבות. נענה ר"ט ואמר ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה וגו' ומה בני אהרן שלא עשו אלא מצוה אחת שנאמר ויקריבו בני אהרן את הדם אליו. בניו של רבי [ישמעאל] עאכו"כ שחייבין כל ישראל לבכותם. ראב"ע אומר שחייבין כל ישראל לבכות מהכא שנאמר בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים אשר היו לפניך כן ישרפו לך הוי ארון יספדו לך וגו' והלא דברים ק"ו ומה צדקיה שלא עשה אלא מצוה אחת שהעלה ירמיה מן הטיט זכה לכך. בניו של ר' עאכו"כ. ריה"ג אומר מהכא וספדו לו כל ישראל וקברו אותו כי זה לבדו יבא לירבעם אל קבר יען נמצא בו דבר טוב. והלא דברים ק"ו ומה אביה בן ירבעם שלא עשה אלא דבר אחד שביטל משמרתו ועלה לרגל. וי"א שביטל פרדסאות שהושיב ירבעם שלא יעלו ישראל לרגל כך. בניו של ר' שעשו כמה מצות עאכו"כ. ר"ע אומר מהכא ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדרימון בבקעת מגידו. ואמר רב יוסף אלמלא תרגומא דהאי קרא לא הוינן ידעי מאי קאמר בעידנא ההיא יסגא מספדא בירושלם כמספד אחאב דקטל יתיה הדרימון בן טברימון. וכמספד יאשיהו בן אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו. ומה זה שלא עשה אלא דבר אחד דכתיב והמלך היה מעמד במרכבה נוכח ארם עד הערב החזיק בעצמו שלא יאמרו גוסס הוא ויברחו ישראל ותחלת נפילה ניסה בניו של ר' עאכו"כ שכל ישראל חייב לספוד ולבכות עליהם. א"ל רבא לרבה בר מרי כתיב ביה בצדקיהו בשלום

*) אולי צ"ל בני אובדי ואמעברי וכו'. **) נראה דצ"ל ויש מי שפורע גם רבית המלוה היא נשמתו וכו'.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר רב ויי לאזלא ויי לחבילא. פי' אוי לה להליכה כזו שאינה חוזרת ואוי לה למשאוי כזה שנושאים את המת. פ"א אוי להולך למשכנים עליו: ב] שם עטוף וכסו טורא. פי' התעטפו והתכסו ההרים בחשך שבן גדולים ובן גבוהים היה שמת הזה: ג] שם רהיט ונפיל אמעברא ויזופתא יזיף. פי' רהיט תגר ועתכן היה כל ימיו ועכשיו נפל בלי ממון אמעברא כבביקה לעבור מן העולם וצריך ללוות ממון לתכריכין: ד] שם אחנא תגרי אזבוגי מיבדקו. פי' אחינו הסוחרים דאזבוגי מיבדקו באחריתם נראה עשרם כגון זה שאין לו עכשיו במה לקבור ועל מת עני אומרים אותו כדי שירחמו עליו. מע"י קטן: ה] שם מותא כי מותא ומרעין חיבוליא. פי' דמיתתו היה כמיתת כל אדם שהכל מתים. אמנם מרעין חיבוליא שיסורים קשים הו"ל יותר מאשר ב"א. ג"ז מצאתי בע"י קטן. ולנע"ד לפ"ז דברש"י בד"ה מרעא חבילא וכו' צ"ל היסורין הן בבית עכ"ל וכצ"ל ופי' דבריו דהיסורים הם בפנים ואינן ניכרין אף דמיתתו היתה שלימה כמיתת אחרים והו"ק: